

Fem röster om mentalitet

Svenska Taxklubbens Avelskommitté har som ambition i detta nummer av Taxen, att lyfta frågan om taxarnas mentalitet. Vår tanke har varit att få några utvalda kompetenser, vars synpunkter och olika erfarenheter är relevanta, att uttala sig om taxarnas mentalitet.

Perttu Ståhlberg, innehavare av Rodels Kennel med första taxen född 1992, exteriördomare sedan 2010, nuförtiden exteriördomare för FCI grupper 4, 5, 6, 7, 8, 10 och några raser i grupp 1, 2, 3 och 9.

Taxen ska vara vänlig och självsäker. Och om karaktären är ok så möjliggör det också att den kan jobba i dom förhållanden och ändamål den har avlats för. Men även för en vanlig hemmahund och familjemedlem är det viktigt att temperamentet är bra. Taxen skall vara så social att den inte har svårigheter i vardagslivet. Enligt min mening borde domare på utställningar inte tala om karaktär och inte skriva 'bra temperament' i kritiken. Temperamentet bör i stället testas vid särskilda prov och tester. Under exteriörbedömning har vi egentligen ingen möjlighet att bedöma temperamentet. Hunden kan ju vara bra tränad och därför tåla situationen. Vi kan högst tala om beteendet eller uppförandet.

I utställningsringen kan ju en hund inte visa sitt bästa om temperamentet inte är i ordning. Och det står ju i standarden att taxen inte ska vara rädd eller aggressiv. Det borde vara självklart. Men i allmänhet borde man förstå varje ras typiska beteende. Från alla raser ska man inte kräva att dom är så öppna och glada som till exempel en cockerspaniel. Taxarna

kan vara mycket envisa och ibland har de något helt annat i huvudet i ringen. De blir inte alla överlyckliga och vill hoppa till domarens famn, när domaren närmar sig dom på bordet. Detta bör man visa förståelse för, och respektera varje ras speciella drag. Vi har så mycket variation mellan olika raser och vi borde behålla dom rastypiska egenskaperna både i konstruktionen och beteendet. Annars skulle bara en ras räcka.

Det är alltid osäkert när man använder nya linjer eller sådant vars bakgrund man inte helt känner till. Då kan vi inte veta vad vi får. Och en hund kan vara mycket annorlunda hemma än hur den beter sig vältränad på utställningen. I början som uppfödare använde jag en utländsk hane som var helt normal när jag parade min tik med honom. Efteråt hörde jag att hanen hade ett rykte att vara lite nervös. Senare märkte jag att det även stämde. Och jag betalade länge för det, genom avkommorna. Vi kan aldrig få en hundra procentigt perfekt hund i exteriör och sjukdomar kommer vi alltid att ha. Men om vi förlorar temperamentet så förlorar vi hela rasen. Det är mycket svårt att få ett bra temperament tillbaka.

Även vår taxvärld är nuförtiden mycket internationell. De flesta linjerna är blandade och vi kan inte längre tala så mycket om nordiska taxar, italienska linjer osv. Så delar vi många saker med andra länder och uppfödare.

I alla fall har våra nordiska taxar ingenting att skämmas över beträffande mentalitet. Alla varianter har ju sina fel och brister men vanligen har de normalstora taxarna enligt min erfarenhet den bästa mentaliteten, framför allt många sådana kort- och strävåriga som aktivt används i jakt. Hos dvärgar och kaniner möter man oftare blyga och osäkra individer. Det tycks vara så nästan överallt. Taxen är ju ingen traditionell favoritras som utställningshund.

De flesta vill ha en trevlig familjemedlem. Och då är det ytterst viktigt att hundarna har trevlig mentalitet. Det är ett rykte som vi vill ha och behålla. Då är valpköpare nöjda med sitt val och vill även ha en tax i fortsättningen.

Illustration: Karin Grandics

Carina Olsson, började föda upp tax 1993 strävharig normal samt 1996 och 1998 även korthårig normal som kom ur strävhariskullar. Drevprovsdomare sedan 1988. Viltspårdomare sedan 1989. Exteriördomare sedan 2006

• **"Hur skall rasstandardens formuleringar om taxens mentalitet, förstås och tolkas?"**
Jag anser att den är ganska enkel. Det står att Taxen skall vara käck och frimodig. Alltså inte backa och vara rädd när den möter nya människor i olika miljöer, utan vara framåt och glad.

• **"Vad anser du är positivt/negativt i dagsläget, vad gäller mentalitet när du som domare möter taxar/när du genomför BPH/viltspår/gryt/drev/utställning?"**
Många går på ringträning innan de ställer ut första gången. Jag tycker att det är positivt att de förbereder hunden så att den kan visas upp på bästa sätt och är van vid situationen. Jag tycker mig skönja en viss ökning av lite blyga/rädda Taxar även bland de normalstora varianterna på utställning. Vad gäller viltspår finns det taxar som är mera bytesmedvetna än andra och inte vill att man kommer nära vilt delen. Det är inte direkt positivt.

• **"Vilken uppmaning och vilka råd skulle du rikta till uppfödare av rasen?"**

Var noga med mentaliteten på avelsdjuren! Sedan så kvittar det hur bra jakt- eller exteriöra hundar det är om de har dålig mentalitet. Då skall de inte gå vidare i aveln. Taxen är en ras med så stor population, så det behövs inte heller av den anledningen.

• **"Vilka förväntningar och ideer kring rasen möter du hos intressenter som önskar köpa taxvalp?"**

Att det är en stor hund i liten förpackning och att de ska fungera på bästa sätt både som jakt- och familjehundar. Det sistnämnda är de ju största delen av året dessutom.

Charlotte Jacobsson, exteriördomare sedan 1997, innehar Kennel Bussahagen tillsammans med min syster Marie. Min första tax fick jag 1973 och vilken fullträff, har varit rasen trogen sedan dess. Skulle kunna skriva spaltmeter men försöker begränsa mig med ett så bra ämne att ta upp.

Första gången jag kom i kontakt med att man kunde "testa" sin hund mentalt var 1999-07-14 hos Rolf Johansson, då kallades det "Lämplighetstest". Jag lärde mig massor av Rolf och jag fortsatte att testa egna eller uppföda hundar. Var där också då och då för att se andra raser och insåg att jag hade rätt ras "en stor hund i litet format". Detta test var inget som blev bokfört men man fick ett intyg. Så 2012-06-09 gjorde jag med en egenägd tax, mitt första MH, som ju protokollförs. Sedan kom BPH (JÄTTEBRA) och det har jag genomfört första gången 2020-06-28. Rekommenderar detta varmt till alla att göra, bra för rasen och även för uppfödaren och ägaren.

I vår rasstandard har jag fastnat för formuleringen "ett jämnt temperament, varken nervös eller aggressiv. En tax ska alltid utstråla mod och självsäkerhet samt vara envis och energisk. Dessa egenskaper gör också taxen till en mycket uppskattad sällskapshund." Det säger så mycket om vår ras och jag kan bara tillägga "en stor hund i litet format".

Som domare på utställningar så är det sällan man ser taxar som inte har temperament som en tax skall ha. Men tyvärr i det dagliga så ser man taxar då och då som inte uppfyller ett bra temperament. Det gör mig alltid så ledsen. För mig är det så viktigt att hunden/taxen är trygg var den än befinner sig. Det är det som för mig är en tax. Så okomplicerad, är med på det mesta, aldrig nervös aggressiv rädd eller dylikt.

Jag/vi sällar alltid bort valpköpare som vill ha en speciell färg eller att den ska få plats i en handväska. Man väljer inte en hund för en färg eller att den ska få plats i en handväska.

Du kan göra så mkt med din tax med den rätta mentaliteten och taxen i sig ska må bra. Det är du som uppfödare skyldig att förvalta, att avla på taxar som är bra mentalt. Tumma ALDRIG på det oavsett hur vacker den är eller hur den jagar eller vilken färg den har. Du som uppfödare har det ansvaret, att taxen ska må bra och att din valpköpare ska få en tax med bra "tax-temperament". Ge aldrig avkall på det.

För mig är taxen en så komplett hund mentalt, det är en stor hund i litet format. Och jag blir glad när jag ser att fler och fler aktiverar sina taxar med diverse saker. Fortsätt så.

Vi har en fantastisk ras och vi ska vara rädda om den och bevara den, med den rätta taxmentaliteten.

Forts ►

Jag heter **Stig Åhs** och innehar Sönnarönas kennel tillsammans med min fru Margaret. Jagat småvilt sedan barnsben tillsammans med min far och min morbror. 1991 tog vi vår första kull med eget kennelnamn. Mellan åren 1997-2018 hade jag hand om Värmlands Taxklubbs grytanlags- och grytkaraktärsprov som kommissarie. Gryttränare blev jag 2005, och som drevdomare har jag verkat sen 2000.

Jag fick en förfrågan vad jag tycker om taxens mentalitet. Vad svarar man på det? Och vad menar man med mentalitet egentligen?

Slår man upp wikipedia så definieras mentalitet för en hund som hundens fallenhet att bete sig på ett visst sätt i vissa situationer. Är man då jägare kan man dra fördelar av att en viss ras, genomsnittligt i alla fall, förväntas bete sig på ett visst sätt när den då används, om det är en arbetande hund.

Eftersom vi sysslar med tax får vi se vad rasstandarden säger att taxen är för en filur. "Taxen är en jakthund för drev- och grytjakt". "Taxen är till sin natur vänlig med ett jämnt temperament, varken rädd eller aggressiv. Rasen är en passionerad, uthållig och energisk jakthund med utmärkt näsa". Det här låter ju alldeles utmärkt, vem vill inte ha en sådan hund? Och där kan vi få problem med aveln, för många som avlar kommer inte ut på de olika prov som finns för taxen, och då vet

vi inte om taxens särprägel består eller vattnas ur. Taxen har 4 områden den kan tävla i, drev, gryt, spår och utställning. Jag vill påstå att klarar den av alla de 4 områdena hyfsat bra så har den också i princip genomfört ett BPH-test.

Det händer ibland att man träffar på taxar man ska döma på drevprov eller träna i konstgryt, eller för den del bara träffar en tax, som backar när man sitter på huk och ska hälsa på den. Den kanske till och med försöker fly, så långt kopplet räcker. Eller springer undan om man släppt den i skogen. Det här är ju inte en tax enligt rasstandard. Mentaliteten, humöret är riktigt viktigt för oss. Inte bara i användningen som jakthund, då den även ska fungera i hemmet.

Kommer det till exempel någon främmande och taxen blir trängd kan den som är vek bitas på grund av rädsla som den då kanaliserar till aggression i stället. Är den trygg och stabil kommer den och tittar på vad det är frågan om och sedan så är det inte mer med det.

Därför har jag ansett det bra om taxarna testas på konstgryt med grytanlagsprov, eller det lite enklare grytkaraktärsprov för att få ett litet mått på deras mentalitet, se att de är som rasstandarden säger varken rädda eller aggressiva. Skärpa ska de däremot ha i olika nivåer beroende på hund förstås. Vi hade med ett mobilt karaktärsprov på utställningar för många år sen där hundägare fick testa sin tax på grävling som satt bakom ett galler. Detta tyckte jag var ett fantastiskt sätt att få folk som aldrig skulle tänka sig åka till ett konstgryt, än mindre jaga med sin tax, att få se om det fanns skärpa i sin tax. Och klubben kunde rapportera in några godkända taxar på grytkaraktärsprov, som vi aldrig skulle fått reda på hade skärpa annars till fromma för uppfödarna. Jag har själv använt 2 drevchampions som hade grytkaraktärsprov också, just på grund av det. Jag tror att det blir en stabilare hund helt enkelt.

Kanske ska vi som uppfödare också vara lite självkritiska då vi håller på att ta fram vår nya avelshund och åker runt på olika prov och utställningar. Hur uppför sig hunden vid ovana platser och situationer? Det är ju inte säkert att bara för att den driver bra så är den en lämplig avelshund. Om den är riktigt ängslig är risken nog stor att det förs vidare, och då avlar vi ju inte för att få fram den där rastypiska vänliga orädda hunden den ska vara. Håller vi på med jakthundar ska de ju dessutom jaga någorlunda för att gå vidare i aveln, så det finns ju flera parametrar att hålla reda på. Håller de inte måttet i ena eller andra riktningen får man kanske skaffa en ny hund som framtida avelshund, även om det känns jobbigt.

Carina Andersson, innehavare av Rondodrevets Kennel sedan 1998 för strävåriga normalstora taxar. Vi köpte vår första tax 1992. Aktiv jägare sedan 2011, innan det hundförare i jaktlag under många år. Rondodrevets kennel är mycket noga med mentalitet, vi vill utvärdera och därmed bli bättre. Målet med min avel är att föda upp så stabila och trygga hundar att vardagen aldrig blir ett problem för hundägaren.

• ”Vad anser du är positivt/negativt i dagsläget, vad gäller mentalitet när du som

domare möter taxar/när du genomför BPH?

BPH, Beteende och personlighets beskrivning hund är just en beskrivning av hur hunden reagerar och hur den löser olika situationer ute på en förutbestämd bana. Med hjälp av BPH ökar möjligheten att identifiera de individer som utmärker sig positivt och har de egenskaper vi vill se hos våra hundar. Att beskriva mentalitet har alltid ett värde. Som uppfödare är det intressant att se hur en valpkull beskrivs och att då få möjlighet att delta och följa hur var och en utför sin beskrivning.

Vi får se hur hundarna reagerar kring:

- Lekfullhet: Beskriva hundars benägenhet att engagera sig i föremålslek
- Miljötrygghet: Beskriva hundars trygghet i icke-sociala situationer
- Socialitet: En öppen och social attityd hos hunden
- Hotfullhet: Beskriva hundars benägenhet att agera hotfullt gentemot en avvikande person som närmar sig
- Nyfiken och Trygg: Beskriva hundars benägenhet att vara trygga och nyfikna i plötsliga eller ljudliga situationer
- Positiv och energisk: Beskriva hundars benägenhet att vara glada, energiska och lekfulla, i korthet den positiva inställningen i allmänhet.

• ”Vilken uppmaning och vilka råd skulle du rikta till uppfödare av rasen?”

BPH är ett unikt verktyg för både uppfödare och valpköpare att sätta sig in i och använda sig av. Det är ett komplement och en del av en större helhet tillsammans med hälsokontroller, utställningar, viltspår och drevprov. En hund som genomfört ett BPH är inte med automatik ok för avel. Utan här gäller det att man som uppfödare är självkritisk och ärlig med vad det är för typ av hundar man vill föda upp. Det kan även vara en hjälp att avstå från att avla på en individ om man kanske varit tveksam gällande hundens mentalitet. Vill man fördjupa sig än mer i BPH kan man på Avelsdata ta fram en sammanställning på en specifik hund vars avkommor genomfört BPH. Där visas det totala medelvärdet för samtliga kullar. Har hunden fler kullar efter sig kan man även se medelvärdet per kull där. Man hittar detta under statistik, avkommor och väljer där BPH. För att sedan få fram varje valps BPH i en kull behöver man gå in på varje individ specifikt. Då det ofta skiljer en hel del på individerna i en kull är det önskvärt att alla individer i kullen deltagit.

Taxen är både en arbetskamrat/jaktkamrat och familjemedlem. Den ska röra sig lika hemtamt i skog och mark som i hemmet och stadsmiljö. Därför är både mentalitet och funktion viktiga! Taxen ska inte bara vara duktig i skogen, den ska vara trygg i mötet med andra människor och hundar. Det är viktigt att man lägger grunden redan som valp och låter valpen vara med och socialisera sig.

